Orwell huszadik százada

2009 augusztus 21. Flag

Szöveg méret

90
Mentés

- 0

Értékelés kiválasztása

Még nincs értékelve

Mérték

A brit gyarmatbirodalom gyöngyszemeként emlegetett Indiában született Eric Arthur Blair néven 1903-ban. Tavaly a kerek évforduló ellenére nálunk - az életm? óriási hatásához képest mindenképpen - méltatlanul kevés szó esett Orwellr?l.

Pedig Orwell talán az egyik legismertebb huszadik századi íróként felbecsülhetetlen munkát végzett a százmilliókat elpusztító kommunista rendszer igazi arcának megrajzolásával, és sokáig egyedüliként figyelmeztetett a társutas szalonokon és szerkeszt?ségeken keresztül egész Nyugat-Európát behálózó kifinomult szovjet propagandagépezet veszélyeire is.

A hivatalnokcsaládban született Eric Arthur Blair sokáig az angol középosztály gyermekeinek megszokott életét éli. Kiváló oktatásban részesül, Etonban, a kor híres elitiskolájában végzi tanulmányait, ahol nagy kedvvel kapcsolódik be a gimnáziumi diáklapok szerkesztésébe, és csakhamar az újságok állandó szerz?je lesz. Tehetsége és szorgalma révén nyitva állnak el?tte a legendás angol egyetemek kapui, ám ? mégis, még szinte kamaszfejjel, inkább kíváncsiságának és kalandvágyának engedve hat hosszú évre a burmai rend?ri szolgálatot választja. A Burmában töltött csalódásokkal teli esztend?k tapasztalatait, a gyarmati rendszerb?l való teljes kiábrándulásának történetét írja meg els? és magyar nyelven sokáig egyetlen könyvében, a Tragédia Burmában cím? m?ben.

A világválság éveiben, a húszas évek végén, a harmincas évek elején alkalmi munkákból tartja el magát, és közben a francia, majd az angol f?város szép számú nincstelenjének messzir?l gondtalannak, s?t akár bohémnek is t?n?, ám valójában kilátástalan hétköznapjait éli. Sorstársaihoz hasonlóan elhagyatott lakásokban vagy

újságpapírba burkolva a rakparton, a híd alatt vagy a körúti padokon húzta meg magát, olcsó és kétes eredet? italok állandó és szerencsétlen sorsú n?k alkalmi társaságában. A társadalom számkivetettjeivel együtt töltött hosszú hónapokat kés?bb Csavargóként Párizsban, Londonban cím? kötetében hamis pátosztól mentesen, de mély empátiával jegyzi le. A harmincas években magántanári állást vállal, majd egy hangulatos kis antikvárium eladója lesz, közben pedig az esténként és hajnalonként írt kritikákkal és novellákkal próbál magának állandó megjelenést és nevet szerezni, és inkább kevesebb, mint több sikerrel a tisztes megélhetését biztosítani. Kritikus hangja keményebb, társadalombírálata átgondoltabb és átfogóbb lesz, amikor hosszú "tanulmányutat" tesz a munkanélküliség sújtotta észak-angol bányászvidékeken.

Az egyszer? munkásemberek ismeretlen, kegyetlen életét kíméletlenül, de mégis együttérzéssel és rokonszenvvel bemutató A wigani móló cím? riportkönyve hozza meg az els? komolyabb irodalmi elismeréseket. A szerz? azonban csak nagy késéssel értesülhet a régen várt sikerekr?l. Ekkor már önkéntesként harcol valahol Spanyolországban, Franco csapatai ellen, a köztársaságiak oldalán, meggy?z?déses baloldaliként és antifasisztaként. A spanyol polgárháborúban szerzett személyes tapasztalatai és a nagy moszkvai perekkel kiteljesed? sztálini terror lesz az a két sorsdönt? esemény, melynek hatására élesen szembefordul saját korábban vállalt nézeteivel is. Hódolat Katalóniának cím? könyvében izgalmasan, szinte naplószer?en számol be a polgárháború eseményeir?l, a Franco ellen harcoló nemzetközi köztársaságpárti egységek vezet?inek moszkvai parancsra történ? letartóztatásáról, börtönbe zárásáról, majd meggyilkolásáról. "Barcelona után", súlyos sebesültként, és lelkében is mélyen megsebezve már egy másik Orwell tér vissza Angliába. Határozottan szembeszáll az egyre nyilvánvalóbb hazugságokkal, a Moszkvából pénzelt, modernnek és divatosnak kikiáltott, befolyásos társutas írók által népszer?sített kommunista propagandával. Orwell további munkáiból, így a Háborús naplóból, a Londoni levelekb?l és a Rádiós jegyzetekb?l is jól látható, hogy egyazon erkölcsi és etikai mérce alapján ítéli meg a totalitárius rendszereket, és következetesen ellenfele marad nemcsak a kommunista, hanem az elveiben és eszközeiben nagyon hasonló és hazájára ráadásul fegyverrel támadó náci diktatúrának is.

A halhatatlanságot Orwell számára két világhír? - hazánkban a rendszerváltást követ?en a szigorúan tiltott kategóriából hirtelen az iskolai kötelez? olvasmányok közé emelt - mestermunka hozza el: a totalitárius hatalmi berendezkedés nagyszer? jellemrajzokkal megfestett allegóriája, az Állatfarm, valamint az egyént állandóan ellen?rz?, a személyiséget teljesen megsemmisít? totális diktatúra nyomasztó és sokszor látnoki erej? víziója, az 1984.

Az évforduló alkalmából végre két fontos munka is megjelent Orwellr?l. Körmendy Zsuzsanna hiánypótló és nagyív? esszéje szembesíti olvasóját az orwelli életút és életm? mélyebb összefüggéseivel, titkos mozgatórugóival, valamint esztétikájának rejtett rétegeivel. Nóvé Béla személyes élményei és a Történeti Hivatalból el?került belügyi jelentések alapján a magyarországi szamizdat Orwell-kiadások kulisszatitkaival ismerkedhetünk meg. Mindkett? figyelemre érdemes kötet.

Szerencsére a Cartaphilus és az Európa könyvkiadónak köszönhet?en egyre több Orwell-m? válik hozzáférhet?vé magyar nyelven is. Olvassunk tehát Orwellt, vagy olvassuk újra Orwellt, hiszen mindannyiunknak meglepetéseket tartogat. Sokszor kellemetlen és fájdalmas meglepetéseket.

(Körmendy Zsuzsanna: Hódolat George Orwellnek, XX. Század Intézet, Budapest, 2003. Ára: 2800 Ft; Nóvé Béla: Orwell-olvasó, Krónika Nova Kiadó, Budapest, 2003. Ármegjelölés nélkül)

hetivalasz.hu, Szelke László

Ajánló